

Aangepast zoeken

Zoeken

Aangepast zoeken

Zoeken

Toekomstvisie Bos en Samenleving

1 december 2017 14:11 door Dries Van der Heyden, Bert De Somviele

Welke bijdrage kunnen bossen leveren aan gezondheid, welzijn en welvaart? En op welke manier kunnen we deze maatschappelijke bijdrage waarborgen in de toekomst zonder in te boeten op de ecologische draagkracht en biodiversiteit van onze bossen? Op deze vragen wil de 'Toekomstvisie Bos en Samenleving' een antwoord bieden. De visie werd gevormd in 2017 op initiatief van het Bosforum

aan de hand van een dialoog met uiteenlopende belanghebbenden. Twintig individuele interviews en vier thematische rondetafels dienden als input voor een ontwerp-visietekst die op de slotconferentie, 17 november 2017, werd voorgesteld. Het proces werd begeleid door de redacteur van de tekst, Jan Turf, die werd bijgestaan door een stuurgroep.

De slotconferentie bracht een laatste keer alle belanghebbenden samen om de visie nog net een tikkeltje hoger te tillen door input voor een laatste bijschaving van de tekst te verzamelen en de tekst te verspreiden naar alle Vlaamse beleidsactoren. De 'Toekomstvisie bos en samenleving' wil uitiem de toekomst van het Vlaamse bos mee vormgeven door middel van een breed gedragen tekst om het beleid te ondersteunen. Concreet komen uit de visie elf beleidswerven naar voor waar we in dit artikel kort op ingaan, duiding bij geven of eigen observaties van tijdens de slotconferentie aan toevoegen. De beleidswerven vallen telkens binnen een inhoudelijk thema.

Deze "slotconferentie" was meteen ook de start van deze Toekomstvisie, want uiteraard wil het Bosforum de komende jaren, samen met heel veel partners uit bedrijfsleven, overheid en middenveld, actief werk maken van deze beleidswerven.

De ecologische functie van het bos

Beleidswerf 1: *Versterk verder de goede ecologische ontwikkeling van onze bossen. Vergroot het bosareaal. Zet daarbij in op uitbreiding van bestaande bossen, zodat zij alle functies ten volle kunnen ontwikkelen. Houd steeds voor ogen dat biodiversiteit een belangrijke voorwaarde is voor gezonde en duurzame bossen.*

Een hoge biodiversiteit en een goede ecologische ontwikkeling van de Vlaamse bossen zijn van essentieel belang om de risico's verbonden aan de klimaatverandering en de globalisering te temperen. Om de ecosysteemdiensten waar onze maatschappij (steeds zichtbaarder) naar vraagt, te kunnen blijven leveren, moet dringend werk gemaakt worden van substantiële bosuitbreiding.

Beleidswerf 2: *Haal het bos uit zijn isolement en differentieer het bosbeleid. Houd rekening met het bestaan van verschillende types 'bos', waarbij dicht aaneengesloten bossen een andere benadering krijgen dan kleine bossnippers, geïsoleerde bomengroepen, kleine landschapselementen, bomen in een bewoonde omgeving... Kom daarbij tot een totaalvisie die de diverse types een eigen plaats en functie geeft. Ontwikkel een 'landschappelijke' visie waarin verschillende bostypes een plaats hebben in hun omgeving. Leg hierbij de link naar het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) en maak gebruik van de landschapsbeelden die in sommige provincies worden ontwikkeld.*

Bossen, in deze visie gedefinieerd als 'alle ecosystemen waar bomen de dominante component zijn', vormen een onderdeel van het landschap. Het bos mag dan ook niet los van zijn omgeving gezien worden. Een geïntegreerde visie op landschapsschaal kan winsten boeken voor biodiversiteit en ecosysteemdiensten. Ook kleine landschapselementen en stedelijk groen verdienen hierin een

oordeelkundige plaats.

Beleidswerf 3: *Ga na welke stappen moeten worden gezet om de negatieve impact van de globalisering en de klimaatverandering op onze bossen in te perken. Stimuleer onderzoek en kennisontwikkeling en integratie van nieuwe inzichten ter zake. Zet met het beleid in op weerbaarheid. Verhoog de variatie in soorten, leeftijd en structuur en draag zorg voor de ontwikkeling van goede bosbodems.*

Globalisering is onder meer verantwoordelijk voor een groeiend aantal pathogenen en invasieve exoten in onze natuur. Wijzigende temperaturen en extreme weersomstandigheden ten gevolge van klimaatverandering zullen onder andere een impact hebben op de soortensamenstelling en productiviteit van onze bossen. Het is belangrijk om ons hiertegen te wapenen en de gevolgen op een correcte manier in te schatten. Deze beleidswerf loopt gedeeltelijk samen met de eerste beleidswerf, maar illustreert ook sterk de blijvende nood aan wetenschappelijk onderzoek en een beleid dat dit steunt.

De productiefunctie van het bos

Beleidswerf 4: *Zet in op het versterken van de band tussen de houtproductie uit Vlaamse bossen en de lokale en regionale markt. Een mogelijke aanzet daartoe kan geleverd worden door in te zetten op een rol van 'facilitator', die de Vlaamse markt, zowel inzake productie, verwerking als eindconsumptie kent en de houtverwerkende nijverheid koppelt aan datgene wat onze Vlaamse (bio)diverse bossen te bieden hebben. Maak een verbinding naar het beleidsveld economie, zodat ook van daaruit beleidsinstrumenten kunnen worden ingezet.*

Een heldere visie en strategie met aandacht voor lokale economie en cascadering – het hout aanwenden voor zo hoogwaardige mogelijke toepassingen en nadien hergebruiken - is momenteel nog zo goed als onbestaande. De houtproductie uit onze Vlaamse bossen kan veel beter dan nu het geval is gelinkt worden aan de houtverwerking en het houtgebruik in onze regio. Een relevant punt dat vaak terug kwam in de sessie over bio-economie op de slotconferentie was het beperken van de export van Vlaams rondhout. Het Interreg-project eco2eco zet alvast een stap in de goede richting om het bosbeheer beter te linken met de houtindustrie.

Figuur 1. Ook in de Vlaamse context verdient houtproductie een blijvende rol.

De sociale-, milieu- & gezondheidsfuncties van het bos

Beleidswerf 5: *Voer een actief beleid dat de bijdrage van bos, bomen en groen aan zowel de preventieve als de curatieve gezondheidszorg integreert. Bouw bruggen tussen het bos- en natuurbeleid en het gezondheidsbeleid. Zet in samenwerking met de gezondheidssector gezamenlijke projecten op als aanzet tot geïntegreerd beleid. Ga na welke positieve impact het inzetten op bos en groen kan hebben op de kosten binnen de gezondheidszorg.*

De positieve linken die bossen op de gezondheid hebben, zijn ondertussen al veelvuldig wetenschappelijk aangetoond, maar ontbreken nog al te vaak in de praktijk. Er is een zeer groot en nog verder te ontginnen potentieel om door middel van bos, bomen en groenvoorzieningen de volksgezondheid te verbeteren en de kosten van ons zorgsysteem te drukken. Een verstandig en doordacht

bosbeleid met aandacht voor dit aspect kan op termijn leiden tot heel wat *healing environments*. Ook op de slotconferentie kreeg het thema bos en gezondheid veel aandacht en positieve commentaren. De zorg voor onze gezondheid is dan ook een aanknopingspunt waar iedereen voeling mee heeft.

Beleidswerf 6: *Groep de expertise rond toegankelijkheidsbeleid en pas dit beleid waar nodig aan. Doe dit in dialoog met beheerders en gebruikers, zodat er een maximaal draagvlak voor wordt gecreëerd. Houd bij het opstellen van toegankelijkheidsregels rekening met de factor 'nabijheid' en differentieer de regels mede op deze basis.*

Een betere toegankelijkheid van onze bestaande bossen en de realisatie van bijkomende toegankelijke bossen en speelgroen zijn broodnodig in het bosarme Vlaanderen. De organisatie van een goede bos- en natuurtoegankelijkheid moet gebaseerd zijn op een gegronde visie die rekening houdt met alle functies van het bos en met de nabijheid van de actoren die gebruik zullen maken van onze bossen. Daar is een aangepast instrumentarium voor nodig dat een beleid op maat toelaat. In de nabijheid van spelende jeugd kan bijvoorbeeld maximaal ingezet worden op meer toegankelijke bossen, mits de ecologische functie niet in gevaar komt. Bij het toegankelijkheidsbeleid moet maximaal ingezet worden op participatie van en open dialoog met alle betrokken sectoren.

Het bos en zijn burens

Beleidswerf 7: *Zet, in overleg met de diverse actoren, een ambitieuze agenda op om te komen tot definitieve ruimtelijke bestemmingen binnen de Vlaamse open ruimte. Werk gebiedsgericht en systematisch. Maak voldoende mankracht, expertise en middelen vrij om dit proces binnen realistische termijnen tot een goed einde te brengen. Vraag hiertoe ook het engagement van de betrokken actoren. Stel, in overleg met de actoren, onafhankelijke (landschaps)regisseurs aan om de processen te begeleiden en tot een goed einde te brengen. Leg de link met het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.*

Landbouw en bos kunnen een beter nabuurschap ontwikkelen door definitieve ruimtelijke bestemmingen vast te leggen die gebaseerd zijn op een duurzame gebiedsvisie en kwaliteitsvolle inventarisatie en kartering. Zij liggen nu immers vaak in hetzelfde buitengebied, waar een slechte ruimtelijke indeling spanningen en tegenstellingen in de hand werkt.

Beleidswerf 8: *Breng het bos naar de bewoning (en niet de bewoning naar het bos). Zet sterk in op het verbossen en vergroenen van de beschikbare openbare ruimtes in en rond steden en gemeenten. Streef ernaar om voor iedere stad of gemeente minstens een (speel)bos te voorzien. Zorg voor een goed evenwicht tussen de draagkracht van de bossen en de recreatie erin. Ontwikkel verbindingen tussen de (beboste) rand en de woonwijken. Stimuleer op gemeentelijk vlak opnieuw een 'vernatuurlijking' van particuliere tuinen door een beleid van positieve incentives. Breng zo mens en natuur terug dicht bij elkaar.*

Overall in Vlaanderen zien we het belang van stedelijk groen toenemen, al is dit op ene plaats meer uitgesproken dan elders. Deze omgekeerde beweging van vergroening in plaats van betonning, verdient een sterke ondersteuning vanuit het beleid. Vanuit verschillende (politieke) hoeken werd de nood en grote meerwaarde van stedelijk groen op de slotconferentie erkend.

Figuur 2. In het stedelijk groen kan de nadruk liggen op spelende jeugd

Uitdagingen voor het Vlaamse bosbeheer

Beleidswerf 9: Voer een actief beleid van ontsnippering op drie terreinen: fysieke ontsnippering, ontsnippering in beheer en ontsnippering in eigendom. Maak bij de ontsnippering van het beheer gebruik van de instrumenten in het natuurdecreet: stimuleer samenwerking tussen diverse types eigenaars en beheerders (privé, overheid, natuurverenigingen). Bij ontsnippering van het beheer

hoort ook ontsnippering van de kennis. Stimuleer daarom ook de gezamenlijke kennisopbouw. Werk een goede instrumentenmix uit en zet hier volledig op in.

De versnippering is misschien wel de grootste uitdaging voor de Vlaamse bossen. Nieuwe strategieën zouden verouderde visies moeten wegwerken en de vele eigenaars en beheerders moeten verbinden om alle bossen op een professionele manier te beheren. Kennisopbouw en –spreiding zijn hierin onontbeerlijk.

Beleidswerf 10: *Ontwikkel een beleid gericht op het versterken van de houtproductie. Koppel dit aan een verbeterd ecologisch beheer. Betrek de exploitant hierbij. Ondersteun het investeren in nieuwe duurzame ontginningstechnieken. Steun initiatieven om kennis en inzicht inzake houtproductie bij een breder publiek te stimuleren.*

Net als bij de vorige beleidswerf, vormen de bosgroepen hier een uiterst belangrijke schakel. Er heerst een algemene consensus om de rol van bosgroepen te herwaarderen.

De bosfinanciering

Beleidswerf 11: *Versterk de financiering van de verwerving van te bebossen gronden en het bosbeheer gericht op de realisatie van ecosysteemdiensten – door overheden, natuurverenigingen of particulieren. Creëer een bosuitbreidingsfonds. Link bosfinanciering aan maatschappelijke diensten (ecosysteemdiensten) en zet daarbij in op alternatieve financieringsbronnen. Spreek ook intensiever de mogelijke Europese middelen aan (zoals PDPO). Stimuleer ook lokale overheden om meer en beter bos te realiseren.*

Als het gaat over financieringsmechanismen wordt vaak verwezen naar het boscompensatiefonds. Dit mechanisme draagt echter niet bij tot de uitbreiding van het areaal maar zou ontbossing moeten remmen. Een ambitieuzer beleid zou naast bosbehoud en de compensatie van de ontbossingen die toch nog plaatsvinden, ook moeten inzetten op betekenisvolle bosuitbreiding. Hoge grondprijzen vormen in Vlaanderen een bijkomstig probleem. Strategieën om de grondprijs beter in toom te houden zijn aan de orde.

De Toekomstvisie Bos en Samenleving: van slotconferentie tot momentum voor een nieuwe start

Hoewel visievorming meestal een waardevol proces is, zijn visieteksten al te vaak documenten die na publicatie nog amper worden bekeken. De reden waarom de 'Toekomstvisie bos en samenleving' niet zomaar kan opzijgeschoven worden, is het momentum dat nu gecreëerd is en het proces van intense participatie dat aan deze visie voorafging.

Nooit eerder was het draagvlak van zeer uiteenlopende belanghebbenden zo groot. De bossector zelf, maar ook de administratie, de jeugdbeweging, de landbouw, de industrie, de bouwsector, de gezondheidssector en de academische wereld werden bij deze visie betrokken.

Bovendien is er de noodzaak om op de juiste manier om te gaan met klimaatverandering nu erg hoog en is er ook politieke en maatschappelijke bereidheid om hier mee aan de slag te gaan. Bossen zorgen voor zoveel meer dan alleen klimaatmitigatie en -adaptie, maar de strijd tegen de klimaatverandering is wel een goed aanknopingspunt om bossen een centralere rol in onze samenleving toe te kennen.

Tot slot komt de tekst op een goed moment om ook politiek een verschil te maken. In 2018 vinden gemeente- en provincieraadsverkiezingen plaats en in 2019 zijn de federale, regionale en Europese verkiezingen aan de beurt.

Een opportuniteit voor de Vlaamse bossen die hopelijk met beide handen gegrepen wordt.

ISSN 2565-6953 – Bosrevue 66a

Labels: [Bosrevue](#) [bio-economie](#) [biodiversiteit](#) [bosbeleid](#) [recreatie](#)

Bert De Somviele

Directeur BOS+

Dries Van der Heyden

BOS+

Gerelateerde berichten

- 01 december 2017 [Inverde | Smitbushouder](#)
- 10 november 2017 [Bezoek aan een voedselbos en notengaard in Dartington \(UK\)](#)
- 14 juni 2017 [De Revue gepasseerd | European Atlas of Forest Tree Species](#)
- 07 juni 2017 [Hoe kunnen we hout uit het beheer van wegbermen duurzamer gebruiken?](#)
- 02 mei 2017 [Boomvorm en kwaliteitsbeoordeling in jonge gemengde opstanden](#)

BOS+ is de enige Vlaamse organisatie die zich specifiek inzet voor bosbehoud, beter bos en meer bos in Vlaanderen en de wereld.